

U svakom slučaju, Vijeće Europe, njegova tijela, a posebno Odbor za socijalnu koheziju, značajne su institucije za održanje i razvoj socijalnih prava i socijalne politike u europskim zemljama, posebno onim koje prolaze težak put tranzicije. Što se tiče naše zemlje, razumljivo je da se Hrvatska mora intenzivnije uključiti u raznovrsne aktivnosti Vijeća Europe na socijalnom području. Jedna prilika za to bit će i planirana konferencija o pristupu socijalnim pravima, koja će se održati u listopadu ove godine.

Vlado Puljiz

**MEĐUNARODNA KONFERENCIJA:
LA PROTECTION SOCIALE DANS
UNE EUROPE EN VOIE
D'ÉLARGISSEMENT**

Pariz, 20.-22. ožujka 2003.

O zanimljivosti i značenju međunarodne konferencije koja je fokusirala socijalnu zaštitu u proširenoj Europi svjedoče, osobito, dvije činjenice. Prvo, dosada se o socijalnoj politici novih, budućih članica EU gotovo uopće nije govorilo, a socijalna je politika bila na margini procesa pridruživanja EU. Ipak, premda je socijalna politika u ekskluzivnoj nadležnosti država-članica EU, posljednjih se godina razvija okvir tzv. europskoga socijalnog modela, a što će od 2004. godine postati i obvezom za deset novih članica. Pitanje je, dakle, kakvu će socijalnu politiku u EU unijeti nove članice, kakvi će se socijalni problemi postaviti na dnevni red nove Europe te kakav će utjecaj to imati na dosadašnji smjer razvoja europskoga socijalnog modela. Konferencija je, stoga, samo još jedan (premda, možda, i dalje slabašan) znak da se i tome počinje

posvećivati dostojna pozornost. Drugo, možda većinom zbog činjenice da je konferenciju organizirala Istraživačka sekcija Direkcije za istraživanje, obrazovanje, evaluaciju i statistiku (Mission Recherche, Direction de la Recherche, des Études, de l'Évaluation et des Statistiques) dvaju francuskih ministarstava (Ministère des Affaires sociales, du Travail et de la Solidarité, Ministère de la Santé, de la Famille et des Personnes handicapées), na njoj se nije samo analiziralo ono što se dešava u socijalnoj politici, kako sadašnje tako i buduće EU, već je naglašeno i željelo postaviti pitanje: na kojim se to vrijednosnim osnovama reformiraju pojedini sustavi socijalne zaštite? Kada se zna da je socijalna politika izrazito ideologij-sko-politički obojena i kada se zna da se ta obojenost često želi potisnuti ili sasvim zaboraviti, tada cilj konferencije, neovisno o mogućim rezultatima, postaje tim važniji.

Pitanje vrijednosnih temelja aktualnih socijalnih reformi posebno je dominiralo u uvodnim i plenarnim izlaganjima. Govoreći o ulozi globalnih agencija u razvoju socijalne politike, Bruno Palier (CNRS, Pariz) je izdvojio dva različita viđenja uloge globalizacije na reforme socijalnih država. Prvo naglašuje (ponekad i preneglašuje) pritisak globalizacije na socijalne države, pod čijim se utjecajem one potom intenzivno reformiraju; drugo globalizaciju smatra posve irelevantnim čimbenikom u procesu socijalnih reformi. Palier ističe da je možda najvažnija činjenica to što je nestala zajednička socijalna vizija koja je postojala u 60-im i 70-im godinama 20. stoljeća, a koja se kretala oko društvene kohezije kao temeljnog cilja. Pitanje jest u kojoj se mjeri danas može pronaći zajednička socijalna vizija u novom europskom kontekstu. Slične je stavove zastupao i Bernard Gazier (Université Paris I) koji je naglašeno govorio o razlici između tzv. socijalno-liberalnoga i

fleksibilnoga socijalno-demokratskog modela. Dilema se može izraziti i ovako: hoćemo li prilagođavati ljude tržištu ili, pak, tržište ljudima? Iako je druga situacija poželjnija, pitanje jest koliko je ona i ostvariva.

Problem moguće i buduće konvergencije sustava socijalne sigurnosti provlačilo se kroz sva izlaganja. Ona su bila podijeljena u tri tematske grupe: konvergencija pravnih sustava, socijalna zaštita na razini poduzeća te adekvatnost sustava socijalne zaštite. Konvergencija je bila i tema okrugloga stola održanoga zadnjeg dana konferencije. Na njemu je, međutim, bilo postavljeno puno više pitanja nego što je uopće bilo moguće dobiti odgovora. Steven Ney (ICCR, Austrija) zapitao je dolazi li do konvergencije između zemalja ili socijalnih modela? Koje su mjere što uopće proizvode konvergenciju, pošto su današnje političke mjere na europskoj razini slaboga dometa? U kojem se smjeru odvija eventualna konvergencija: britanskom liberalnom ili europskom socijalnom? Pitanja su važna jer će ona očito predstavljati temelj budućim istraživanjima i budućim raspravama. Postkomunističke zemlje imaju osobit interes u tome sudjelovati, a pogotovo nakon desetljeća intenzivnih socijalnih reformi pod velikim utjecajem globalnih financijskih agencija.

Na skupu su predstavljeni i sustavi socijalnih sigurnosti mnogih zemalja. Polyxeni Triantafyllou (European University Institute, Firenca) govorila je o grčkoj socijalnoj državi, najviše fokusirajući problem mirovinskog sustava na kojega se sada troši 12,6% BDP-a, uz projekciju povećanja na čak 22,6% BDP-a 2050. godine. O potrebi hitne reforme grčkoga mirovinskog sustava govori i činjenica da su (čini se još jedino u Grčkoj) vrlo niski i vrlo povoljni kvalifikacijski uvjeti – zaposlenici javnoga sektora u mirovinu mogu već sa 55 godina života, samo 20 godina mirovinskog staža, a mirovinsku osnovicu

čini plaća isplaćena u pet zadnjih godina (prije 1993. godine osnovica se računala samo prema zadnjoj isplaćenoj plaći!). Reforma se već naveliko diskutira i vjerojatnim se čini uvođenje trustupanjškoga sustava, ali s važnom napomenom da tri stupa ovdje nemaju sinonimno značenje s mirovinskim stupovima u Hrvatskoj, odnosno nizu drugih postkomunističkih zemalja. Prvi bi stup trebao jamčiti minimalnu zaštitu umirovljenika, drugi bi bio javni PAYG sustava, dok treći predstavlja individualnu, dobrovoljnu mirovinsku shemu.

Mirovinski sustavi i pitanje zaštite starijih dominirali su u mnogim izlaganjima. Michèle Lefevre (DREES, Pariz) ponudila je zanimljivu analizu unutar koje su zemlje EU podijeljene u tri grupe. U većini kontinentalnih europskih zemalja život umirovljenika sličan je životu prosječnih građana, a čemu najviše pridonosi relativna izdašnost mirovinskog sustava. U Irskoj, Danskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu umirovljenici žive lošije od prosjeka. Razlozi su tome različiti – u Danskoj je mirovinski sustav benevolentniji nego u drugim dvjema zemljama, ali ima puno starijih ljudi, od kojih su neki bez prihoda. U južnoeuropskim je zemljama lošija ekonomska situacija velikog dijela umirovljenika efektivno ublažena međugeneracijskom solidarnošću te dodatnim prihodima od rada. O relativno dobrom ukupnom ekonomskom položaju starijih govorila je i Mojca Novak (Inštitut Republike Slovenije za socijalno varstvo). Iznesenim podacima ona je na primjeru Slovenije potvrdila tezu Espinga-Andersena po kojemu su u Europi danas socijalnougrožene mlade obitelji i nezaposleni, a ne umirovljenici.

Na skupu su u velikom broju bili zastupljeni i predstavnici baltičkih država, koji su govorili o socijalnim reformama u Litvi, Letoniji i Estoniji. Veliko je zanimanje (premda uz neke kritičke primjed-

be) izazvalo izlaganje Jolante Aidukate (University College Huddinge) koja je analizirala prosocijalne i antisocijalne stavove u tim zemljama. Riječ je o vrlo zanimljivoj analizi jer se socijalna politika, kao što je već uvedno napomenuto, ne stvara u vrijednosnom vakuumu. Problem je jedino u tome na koji način mjeriti stavove o tome što je poželjno, a što nepoželjno u socijalnoj politici? Potpisnik ovoga prikaza u svome je radu analizirao adekvatnost sustava socijalne zaštite u Hrvatskoj u usporedbi s drugim takvim sustavima u postkomunističkim zemljama.

Na konferenciji se često čula riječ *flexicurity*, nova i sve češće rabljena kovanica kojom se žele pomiriti teškopomirljive realnosti. Ipak, naglasak na sigurnosti, makar i u novom fleksibilnom ozračju, vrlo je

važan. "Fleksigurnost" jest zasada samo ideja koju tek valja osmisliti i u stvarnosti realizirati – kao pozitivan navodi se primjer Danske u kojoj je povećana zapošljivost i povećana zaposlenost postignuta ne na račun nesigurnosti i društvenih razlika. Treba razmotriti kako taj danski primjer implementirati unutar sasvim drukčijih društveno-povijesnih okolnosti.

Zaključno rečeno, konferencija nije samo ponudila niz zanimljivih analiza, spoznaja, činjenica, već je postavila i niz pitanja, a na koje analiza socijalne politike mora barem pokušati dati odgovore. Obećanjem da će Francuska i dalje podržavati organizaciju ovakvih skupova, domaćini su ulili nadu da su ovom konferencijom ne samo odgovorili potrebama trenutka, već i trasirali buduća istraživanja socijalne politike u novoj EU.

Siniša Zrinščak